

*Enquête onder leden IVM Medicijnpanel:
steun voor groen medicijngebruik*

INFORMATIE BEVORDERT DUURZAMER GEBRUIK GENEESMIDDELEN

Veel mensen zijn bereid om ongebruikte geneesmiddelen terug te brengen naar de apotheek of milieustraat. Ook willen ze graag kiezen voor een pijnstiller die het minst schadelijk is voor het milieu. Goede voorlichting kan de keuze voor duurzaam handelen verder vergroten. Dit blijkt uit een peiling onder leden van het Medicijnpanel van het IVM.

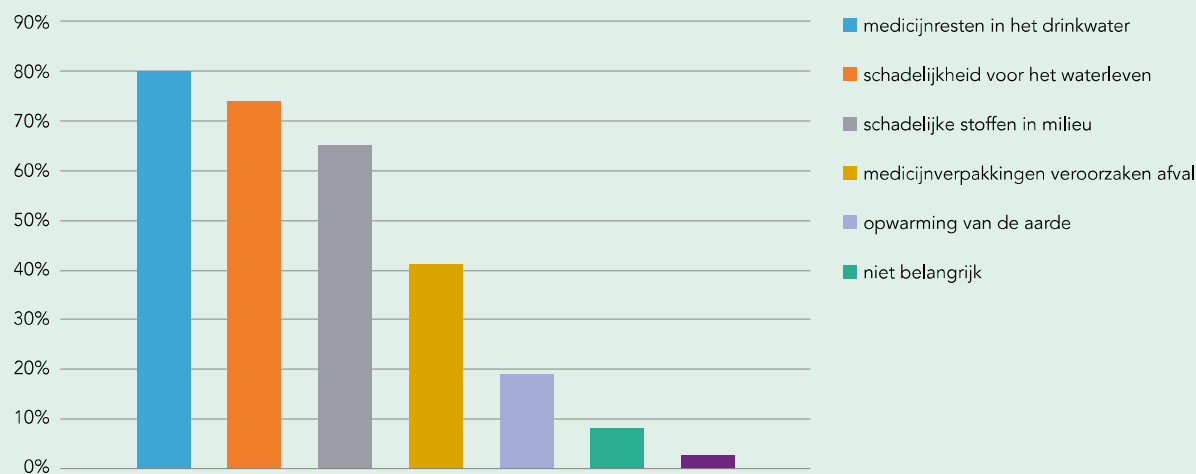
Auteurs

Linda Kok, Sophie ter Hark en Anke Lambooj

Het geneesmiddelgebruik in Nederland stijgt jaarlijks. In 2025 nam het gebruik per persoon met 1,4% toe [1]. Dit leidt tot een stijging van de hoeveelheid geneesmiddelresten in het oppervlaktewater. Dat heeft onder meer een negatieve invloed op het waterleven [2]. Het RIVM deed onderzoek naar de belasting van het oppervlaktewater door vijf vrij verkrijgbare pijnstillers. Hieruit bleek dat vooral diclofenac een risico vormt voor het watermilieu.

De onderzoekers berekenden dat het grootste deel afkomstig is van de vrij verkrijgbare diclofenacgels en -crèmes. Vanuit het oogpunt van milieurisico's gaat de voorkeur uit naar het gebruik van paracetamol of acetylsalicylzuur [3]. Het IVM onderzocht in het Medicijnpanel (n=2379) of patiënten duurzaamheid als overweging in hun geneesmiddelgebruik willen meenemen. 496 (20,8%) respondenten vulden de vragenlijst in.

Welk milieueffect van medicijngebruik vindt u belangrijk?

Figuur 1

Belangrijke effecten van geneesmiddelgebruik op het milieu (meerdere antwoorden mogelijk).

Vanuit het oogpunt van milieurisico's gaat de voorkeur, bij het gebruik van pijnstillers, uit naar paracetamol of acetylsalicylzuur.

Vier op de vijf respondenten vinden geneesmiddelresten die in het drinkwater kunnen komen een belangrijk milieueffect (figuur 1). Dat geldt voor een groot deel van de respondenten ook voor de mogelijke schade voor waterdieren en planten en de bijdrage van geneesmiddelgebruik aan schadelijke stoffen in het milieu.

Voor 40% is afval door geneesmiddelverpakkingen een aandachtspunt. Diverse respondenten geven in reacties aan dat verpakkingen kleiner, herbruikbaar of beter recyclebaar moeten zijn. Ook benoemen respondenten dat ongebruikte geneesmiddelen niet direct vernietigd hoeven te worden als ze nog goed zijn. Slechts 8% vindt het niet belangrijk dat geneesmiddelgebruik invloed heeft op het milieu. Een van de respondenten: *"Ik maak mij meer zorgen over de toegenomen kosten die ik zelf moet betalen dan wat dit met het milieu doet."*

Eigen bijdrage

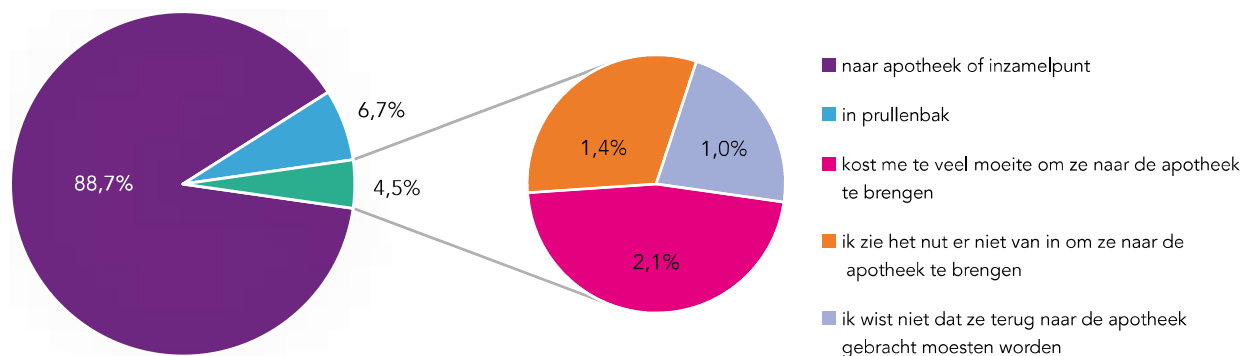
We vroegen aan de respondenten wat zij zelf willen doen om de milieuschade door geneesmiddelgebruik terug te dringen (figuur 2). Ruim 80% van hen geeft aan dat zij hieraan kunnen bijdragen door het terugbrengen van geneesmiddelen naar de juiste plek. Sommige respondenten geven aan overgebleven geneesmiddelen wel eens aan anderen te geven. Een van hen zegt: *"Ik geef ze door aan andere ouders met kinderen met dezelfde medicatie"* en *"ik geef ze weg aan iemand anders die ze gebruikt, dan worden de zorgkosten niet verspild."*

Respondenten die overgebleven geneesmiddelen niet juist afvoerden werd gevraagd naar de reden daarvan. Slechts 1% wist niet dat geneesmiddelen bij de apotheek of milieustraat ingeleverd moesten worden (figuur 2). Andere redenen waren dat zij het niet nuttig vinden (1,4%) of het hen te veel moeite kost om het juist af te voeren (2,1%).

VELEN NIET OP DE HOOGTE VAN HET RISICO VAN DICLOFENACGEL VOOR HET MILIEU

Een andere oplossing voor het beperken van milieuschade door geneesmiddelgebruik is volgens de respondenten het uitsluitend gebruiken van geneesmiddelen op voorschrift. De voorschrijver heeft dan al bepaald dat het geneesmiddel nodig is. Een kwart van de respondenten vindt het ook een goede duurzame oplossing om alleen digitale informatie over geneesmiddel te gebruiken. Een van hen: *"Bijsluiters zijn vaak overbodig, overdreven en als restproduct milieubelastend."* Het vervangen van papieren bijsluiters door een digitale variant is één van de doelstellingen die is beschreven in het Brancheplan Duurzaam Verpakken Farmacie en zelfzorggeneesmiddelen [4]. Bijna 90% van de respondenten gebruikt wel eens paracetamol, ibuprofen, naproxen of diclofenac. Paracetamol is

Wat doet u met overgebleven geneesmiddelen?

Figuur 2

De afvoer van overgebleven geneesmiddelen.

de meest gebruikte pijnstiller (85%), gevolgd door ibuprofen (5%). Respondenten kregen de vraag of zij vaker voor paracetamol zouden (blijven) kiezen in de wetenschap dat dit minder schadelijk is voor het milieu dan sommige andere pijnstillers. Driekwart beantwoordt deze vraag bevestigend. *“Een win-winsituatie voor het milieu! Nu ik dit weet, stimuleert dit om ook anderen te wijzen op het feit dat paracetamol minder schadelijk is voor het milieu”,* aldus een respondent.

Bij nadere analyse blijken dit vaak huidige gebruikers van paracetamol. Velen van hen geven aan ook geen andere pijnstillers te mogen gebruiken in verband met hun medicatie of aandoeningen. Bij de ibuprofengebruikers staat een deel open voor een overstap. De gebruikers van naproxen en diclofenac geven overwegend aan niet over te stappen naar paracetamol. De meest genoemde reden hiervoor is dat effectiviteit leidend is in de keuze voor een pijnstiller. Een van hen zegt: *“Werkzaam tegen de pijn staat op één. Belangrijkste is dat het medicijn werkt.”*

VOOR 40% IS AFVAL DOOR GENEESMIDDELVERPAKKINGEN EEN AANDACHTSPUNT

Eerder dit jaar vroegen de Waterschappen het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG) om aandacht voor milieubelastende zelfzorggeneesmiddelen [5]. Zij vroegen aan het CBG of diclofenacgels en -crèmes vrij verkrijgbaar moeten blijven. Bijna 30% van de respondenten geeft aan wel eens een smeerbare pijnstiller te gebrui-

ken. Na gebruik wast 55% direct de handen, 6% veegt de resten af aan een handdoek en 6% verwijdt de resten niet.

In principe zorgen alle drie de werkwijzen voor overdracht naar het riool, via de gootsteen of de wasmachine. Slechts 30% volgt de instructies in de bijsluiter op en veegt de handen met de rest gel eerst af aan een tissue. Na het geven van informatie over het nut van het eerst afvegen van de handen met een tissue, geeft 70% aan deze handelwijze te gaan gebruiken.

Grote bereidheid

Uit de peiling onder leden van het Medicijnpanel blijkt dat een ruime meerderheid aandacht voor belasting van het oppervlaktewater door medicatie belangrijk vindt. Er is een grote bereidheid om ongebruikte geneesmiddelen terug te brengen naar de apotheek of de milieustraat.

Aandacht voor nut en noodzaak van retourneren van overgebleven geneesmiddelen blijft daarom gewenst. Veel respondenten waren niet op de hoogte van het risico van diclofenacresten in het water te beperken. Brede voorlichting over het aanbrengen met een tissue kan een eerste stap zijn om de diclofenacresten in het water te beperken. We zagen dat de meerderheid bereid is een tissue te gebruiken alvorens de handen te wassen. Deze voorlichting kan plaatsvinden in de apotheek, drogist of supermarkt. Evenals voorlichting over de keuze voor een duurzame pijnstiller. ■

Linda Kok, Sophie ter Hark en Anke Lambooi zijn werkzaam bij Instituut Verantwoord Medicijngebruik.

Zie voor de literatuurreferenties: pw.nl